

Carriages' Conception

פרשת ויגש תשפ"ה

GENESIS

PARASHAS VAYIGASH

45 / 24 -

he sent the following: ten he-donkeys laden with the best of Egypt and ten she-donkeys with grain, bread, and food for his father for the journey. ²⁴ And he sent off his brothers, and went. He said to them, "Do not become agitated on the way."

²⁵ They went up from Egypt and came to the land of Canaan to Jacob their father. ²⁶ And told him, saying, "Joseph is still alive," also that he is ruler over all the land of Egypt; but his rejected it, for he could not believe them. ²⁷ However, when they related to him all the word: Joseph had spoken to them, and he saw the wagons that Joseph had sent to transport him, the spirit of their father Jacob was revived.

²⁸ And Israel said, "How great! My son Joseph still lives! I shall go and see him before I

3 Artsroll - Insights

The Parting Lesson It comes as no surprise that at the time of their separation Jacob and Joseph were involved in a Torah discussion. For the Sages teach (in *Berachos* 31a) that whenever one man parts from another he should do so with words of Torah. But why was it specifically the issue of the heifer whose neck was broken that was the topic of Jacob and Joseph's final study session before their decades-long separation? A number of sources offer the following approach:

The passage regarding the heifer whose neck was broken (see the note) requires that the city's Elders proclaim, *דמי לא שפכו את דמים הוה*, *Our hands have not spilled this blood* (Deuteronomy 21:7). The Gemara (*Sotah* 35b and 46b) explains that while there exists no suspicion that those men committed murder, with their declaration they state that they were not neglectful of the victim in any way. Among the things to which the Elders must attest is that they did not allow him to leave their city unaccompanied. [The Gemara there discusses the importance of this practice.]

When Jacob had sent Joseph on his ill-fated mission to check on his brothers and their flock (above, 37:14), Jacob had escorted his son. Jacob used that opportunity to teach Joseph of the importance of escorting someone at the beginning of his journey, and to that end Jacob began a lesson in the subject of the heifer whose neck was broken. Thus, it was amid a discussion of that subject Jacob and Joseph parted from each other.

3-6.

from *Yefeh To'ar*). And although the simple meaning of the word *עגלות* in the verse is "wagons," that word can also be suggestive of "heifers," because heifers were often used to draw the wagons (*Eitz Yosef*, from *Yefeh To'ar*). It was as a result of his having received the message that Joseph had sent that, as the verse concludes, the spirit of their father Jacob was revived (*Maharzu*).

Thus, while it was indeed Pharaoh who sent the wagons to transport Jacob, Joseph sent a message concerning "wagons, i.e., the heifer," and it is because of that additional layer of meaning that the verse speaks of the wagons being sent by Joseph rather than by Pharaoh (see *Eitz Yosef*, from *Yefeh To'ar*).

[134] TORAS ZVI

R. Kushelowsky

Yaakov found it difficult to entertain the possibility that Yosef's spiritual heart was still pumping after so many years in Egypt, especially since Yosef, as viceroy, would have had to mingle with the upper echelons of Egyptian society. Yaakov wished to know whether Yosef was spiritually alive: Was there real *chaim* here? Was Yosef still prioritizing a relationship with Hashem in his life? And Yaakov was re-assured via Yosef's message of the wagons that he had held on to the last Torah topic they studied together.

Yet we may ask more deeply: Why would the wagons have been a convincing sign that Yosef was still integrally connected to a spiritual life? Perhaps he simply had a good memory and remembered the subject matter of their last study session.

2

Midrash Rabbah

The Midrash presents a second reconciliation of the apparent contradiction regarding the wagons' sender.^[23]

R' Levi said in the name of R' Yochanan bar Sha'ul: אמר להם: אם יאמין לכם הרי מוטב – [Joseph] said to [his brothers], "If [our father] believes you that I am alive, that is fine, קשה – but if not, you should say to him in my name, 'At the time that I became separated from you, was I not involved in studying with you the Torah passage about the heifer whose neck is broken?'^[24] – Thus it is written, And he saw the wagons that Joseph had sent to transport him, then the spirit of their father Jacob was revived.^[25]

5

The answer is that one remembers only things that have relevance. As soon as information no longer becomes relevant or meaningful, one's brain is happy to let the information go by. (Editor's note: A Russian social psychologist did an experiment to ascertain how long an average waitress remembers a food order. He discovered that most waitresses forget the order as soon as it has been served. This is because the information is no longer relevant and thus the brain no longer requires the retention of the information.) Had Yosef rejected spirituality and a connection to Hashem, he would not have seen any relevance in the last topic he had studied with his father. He would have retained neither the connection nor the information.

226 אט Ateres Mordechai al HaTorah

R. Rogow

Hillel was able to tell this convert that when one comes to study the Torah, he must begin by studying and understanding the foundation upon which the entire Torah is based. This is the concept of honor and respect for others, as embodied in the *mitzvah* of *לרעה כבוד* (Vayikra 19:18).

The law of *eglah arufah* teaches us the degree to which the obligation to value human life extends. It also illustrates the awesome responsibility we have when we are derelict in these areas. If a corpse is found between two cities, the elders of the closest city must go out and declare their innocence in the matter. They must be able to state that they saw to it that this person had adequate food and a proper escort from the city. If they cannot attest to having supplied him with these basic needs,

they cannot excuse themselves from being partially responsible for his tragic demise. This shows us the profound degree of concern which is required in guarding the welfare of all people.

When Yosef wanted to communicate with his father and to assure him that he had survived, he knew that he had to show his father that not only had he survived physically, but also that he had not succumbed to the depraved elements of the Egyptian society. Yosef needed to inform Yaakov that he remembered and cherished the fundamental morals upon which the Torah is based. Once Yaakov was confident that Yosef had not compromised his sensitivities in this area, he could then be secure that the other areas of the Torah were also maintained intact, for if the foundation is strong, the structure itself will also remain solid.

Yosef proved that he had remained firm in his reverence for the sanctity of interpersonal relationships. Yaakov could now be confident that Yosef had remained faithful in the area of man/God obligations and that his convictions had survived over the years, for they had the framework upon which to remain firm.

8

R. Zweig

Perhaps while escorting his son on his journey, Yaakov taught Yosef the *mitzvah* of *eglah arufah*. It was commonly understood that a person who was not properly escorted from a city would easily fall prey to thieves and murderers. Thus, the town from which the victim departed bears some responsibility for his murder and requires atonement. However, there is a remarkable additional element to this law. The Talmud³³ explains that this atonement is actually for the generation that left Egypt. In fact, we learn a very important *halachic* concept here: A nation is a corporate entity, which is eternal.

Even though the actual generation that left Egypt was long gone, the national identity remains and, therefore, an atonement can be brought even for those that left Egypt because the corporate entity remains.³⁴

Why would Yosef choose this *mitzvah* out of everything he studied with his father to send to Yaakov as a sign? In fact, it was something of a contrived message because Yosef didn't actually send the wagons. Pharaoh did!³⁵ Yosef went out of his way to make sure that the brothers conveyed this lesson to his father. But why? What is so remarkable about this *mitzvah* that made it relevant to the events that had just transpired?

Clearly, Yosef (and pretty soon Yaakov as well) had come to the realization that this was the beginning of the fulfillment of Hashem's punishment to Avraham that his children would be in a foreign country for four generations. The only thing worse would be the possibility that they would never leave. However, in order to leave they first had to become a nation, overcoming the final barrier to achieving nationhood by appreciating the value of each and every member. That is why the process of *eglah arufah* extends even to "those who left Egypt," for it was on the condition of mutual appreciation and responsibility extending to all members of the nation, even those who lived in the past, that they left Egypt and became a nation. The commitment to every single other Jew expressed by the *eglah arufah* has the power to atone even for those who left Egypt, in case they were deficient in this respect.

Yosef, remarkably, had already addressed this issue with his brothers. Firstly, he wanted to see if they would abandon Shimon after he took him captive.³⁶ When they returned with Binyamin he created the whole charade of accusing Binyamin of stealing his silver "magical" goblet³⁷ to determine whether or not his brothers had finally internalized the lesson that they must be "one for all and all for one." The brothers passed this test with flying colors when they all equally agreed to serve as slaves in place of their brother Binyamin.³⁸ Yosef never really held them responsible for what they did to him on a personal level. His real issue with them was whether or not they had what it would take to become a nation. They finally proved that they did and this was the message he sent back to Yaakov. We will survive this exile into a strange land.

קמה

עבודה

פרשת ויגש
לעס

עבודת

החטא של שפיכת דמים, שהרי רש"י הק' (ד"ה ואחרי) מציא מדברי חז"ל, שאם נמלא ההורג אחר שנחשפה העגלה הרי זה יהרג, ואם החטא נחשף כבר, ודאי לא יהיה הדין להרוג את ההורג אחרי כן, ואם כן על מה באה העגלה לכפר, ועל איזה חטא אמרו 'כפר לעמך ישראל'.

גם דקדקו המפרשים, על מה שאמר 'לעמך ישראל אשר פדית ה'', למה הזכיר כאן מה שה' פדה את עמו, איזה שייכות יש לזה, למצות עגלה ערופה.

ובתבו הראשונים ז"ל, כי טעם ושורש מלואו זו הוא, מפני שישראל ערבים זה לזה (שבעות לט.), ולכן כאשר נעשה רציחת הנפש בישראל, כל זמן שלא עשו דין עם ההורג, שורה קטרוג על כל בני ישראל, אף על אלו שלא הרגוהו, מלד ערבות, כי כל בני ישראל הם חלים אחד ושורש אחד. ובערפת העגלה באו לכפר את חלק החטא שיש לכל ישראל בזה מלד ערבות, ובאו לנטל בזה כח הקטרוג השורה מכה זה על בני ישראל, ועל זה אמרו 'כפר לעמך ישראל'. אבל עטם החטא לא נחשף בזה, לכן אם נמלא ההורג אחר ערפת העגלה הרי זה יהרג.

12

ועל פי זה יבואר, מה שסיבב הקב"ה שיפירד יוסף מן יעקב בעת עוסקם בפדית עגלה ערופה דייקא, לרמוז בזה, כי החטא של מכירת יוסף, לא היה חטאם של השבטים שמכרוהו בלבד, אלא גרמו בזה להשרות דמים על עם בני ישראל, גם על הדורות הבאים שלא מכרוהו, שכולם יטעו.

לכזול בעבור חטא זה, מלד דין ערבות, וקרוי לאלפים שנה אחרי כן, נהרגו עשרה הורגי מלכות בעבור זה, כי החטא לא היה חטא פרטי, אלא חטא כללי הנוגע לכל בני ישראל.

ובן כאשר זכה יעקב ליגאל מזרע יוסף, ותחי רוח יעקב אביהם, לא היתה זאת גאולתו הפרטית של יעקב לחוד, אלא גאולה כללית לכל ישראל, כי המסירה היתה על חשבון כולם, והגאולה היתה על חשבון כולם. לכן כמו שנפרד יוסף מיעקב בפרשת עגלה ערופה, כן היתה התקשרותם מחדש על ידי פרשת עגלה ערופה, כי כל זרע, וכן כל גאולה מזרע, איננה ענין פרטי, אלא ענין כללי הנוגע אל כל בני ישראל, כי זהו הכלל של ישראל ערבים לזה לזה.

וזהו שאמר הכתוב בפרשת עגלה ערופה, כפר לעמך ישראל יאשר פדית ה', ללמד שכל ענין פדיתן של ישראל, תלויה ביסוד זה של מצות ערבות. כי אף כאשר חלק מכלל ישראל כבר ראויים להיגאל, עדיין יש עיבוד לזה, מפני צד ערבות של שאר בני ישראל. וכן להיפך, בזה שאחד מישראל מתקן את מעשיו שיהא ראוי להיגאל, גורם קירוב הגאולה לכל בני ישראל, וכמו שאמרו חז"ל (יומא פ"ג) יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו.

☆

14

וזהו הטעם למאי דק"ל, שאחד יכול להוציא את אחרים ידי חובתן במצות שבמורה, כגון בתקיעת שופר, קריאת המגילה, קידוש והדלה, וכיוצא, דלכאורה

ז"ב, היאך אפשר לאחד לקיים מצוה עבור חבירו, אלא זהו מצד ערבות, שמפני זה חייב כל אחד במצותן של אחרים, והוא מוציא אותן מנד החיוב שיש לו עליהן, וממילא גם הם יוצאין על ידו.

ויסוד זה של דין ערבות, מחייב אותנו לזהוב את כל אחד מישראל, דמאחר שכל ישראל הם קומה אחת שלימה, הרי כמו שהאדם לא ישנא את ידו ואת רגלו, כך אסור לו לשנוא שום אחד מישראל. ומה שאמר הכתוב (ויקרא י"ח) ואהבת לרעך כמוך, אין זה גזירת הכתוב, שהאדם יאהב את חבירו כמוהו, אלא שבאמת הוא כך, שחבירו הוא חלק ממנו, רק שמצד הגוף האדם נראה מופרד ומובדל מחבירו, וגם המדות הרעות שבלב מנדילים בין אדם לחבירו, אבל כאשר האדם מכניע חומר גופו, ומטהר את לבו מ"מדות רעות, מתעורר בו כח האהבה הטבעית אשר בקרבו, ואז הוא את חבירו כמוהו ממש, וזהו מצוה אהבת ישראל, לא שהאדם יאהב צפוי שואב את בני ישראל, מפני שידע שאסור לעבור על אסור שנאח חנם, אלא שיטהר את לבו ממדות רעות, עד שיזכה להרגיש האהבה טבעית לכל אחד מישראל.

15a

ואף כאשר האדם עדיין לא זכה להרגיש את זאת בלבו, צריך להתנהג במדה זו בדרך שאלה, ובמשך הימים יזכה לקנות מדה זו באמת, כענין שפירשו נדיקים בפסוק (דברים ג') 'שאל אביך', שאף כאשר לא זכית עדיין להרגיש כי הקב"ה הוא אביך, תתנהג במדה זו בדרך שאלה. ויש להביא ראיה, ממה שנהוג במדינתנו, כי אף

כאשר אין לאדם נכסים, יש יכולת בידו ללוות סכום כסף גדול, על דעת לשלם במשך שנים רבות אחר כך, ומקבל ההלוואה מיד, ולעת עתה נחשב כאילו המעות הם שלו. כן אפשר לאדם להלוות לו מדה טובה, ולהתנהג בה בדרך שאלה ימים ושנים רבים, ונחשב לו שקנה אותה המדה, אף כאשר עדיין לא זכה לקנותה.

16

וכל אחד במקום שהוא נמצא, צריך להתאחד עם בני ישראל אשר במקום ההוא, כדין שהקב"ה הומינם לפונדק אחד, לדור בעיר אחת, עליהם להתקשר יחד באהבה וחיבה. וכאשר אחד פוגש את חבירו, ישאלוהו במה יכול לעזור לו, ויחשוב תמיד ברגעיו **היאך** יש בידו לעזור לחבירו, הן בעניני הנפש, לעסוק במורה יחד, ולהתפלל יחד, והן בעניני הגוף, למלאות את צרכי חבירו. תמצית הדברים, שצריך להרגיש שכל בר ישראל הוא פרט מן הכלל, ואין בכלל אלא מה שבפרט.

בן צריך האדם להתנהג עם כל בר ישראל, דאף כאשר גרם לו צער רב, לא יחשוב מה שהוא נפגע מזה, אלא כל מה שבחובו ורגעיו יתנו **היאך** לעזור לאיש ההוא. ויחשוב כי בודאי לא רצה לעצור אותו, אלא שבאמת שעה היה שריו בכעס, והוצר חספו אז, ובאמת הוא עצמו מתחרט על זה, ועל כן ירדוף להתפייס אתו, ולהמשיך לעזור לו ברחמינות ובגשמינות. ולא יחשוב כי על ידי שימחול ויוותר על כבודו, יפסיד, כי מן שדורך אחר השלום, אינו מפסיד לעולם.

ורק על ידי כח האחדות, נזכה לגדל דורות, ערצין קינדער לה' ולחורמנו, כי בזה לבד שישן בתי חינוך עדיין לא פעלו התכלית, אלא אם יהא בנו כח האחדות, כי צריכין לחנך את הבנים ואת הבנות יחד, ולפעול כל דבר בזה הרבים. נמצא כי המוסף בענין האחדות, ממשיך יותר ברכה והצלחה על עצמו ועל דורותיו אחריו.

17

וכאשר בני ישראל מתנהגים בדרך זה, בשלום ואהבה, אין חיים מתוקים יותר מזה, וזה נרמז במה שאמרו חז"ל 'ישראל ערבים זה לזה', ערבים מלשון ערבות ומחיקות, מלשון והערב נא, כי אין לך ערבות יותר גדולה מזו, מה שבני ישראל ערבים זה לזה.

ועל ידי שבני ישראל מקושרים זה לזה, הנה מקושרים בקשר חזק גם אל הקב"ה, דקוב"ה אורייתא ישראל קשר אחד הם, כמש"א (במנהג לש"ק) אחת אחד ושמן אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, וזהו חוט המשולש אשר לא נבחרה ינתק, אבל

חם ההתקשרות בין בני ישראל מתרופף, גם הקשר אל אביהם שבשמים מתרופף ח"ו, והלא זהו חלקו ועמלו של כל בר ישראל, שיזכה להיות מקושר אליו יתברך, ובזה זה מה שיה חיותו בעולם, וכמו שכתוב (דברים ד') ואחת הדבקים בזה' אלהיכם חיים כולכם היום, כי רק אז יש לו חיים, ועל זה אנו מבקשים, לא תתפרש מן ואל נפרוש ממך אדון הכל, כי בלא זה אין חיותנו חיים.

לבן יש להתעורר מפרשה זו, להתבונן ולעייין ביותר, מה הוא יכול להוסיף בענין האחדות, ולא די בזה שאינו מחולק עם חבירו, ומתפטר אחרו בעניני משא ומתן, אלא צריך לגלות כח האהבה הטבעית,

שירגיש שהוא אילן אחד ושורש אחד עם כל ישראל, ואם יש לאדם חיזה טענה, צריכין לשמוע את דבריו ואת טענתו, ולהתפטר אחרו בכל מה דאפשר, ואם אי אפשר לו להתפטר אחרו בשום פנים, צריכין לבקש על זה עזר מלמעלה, כי אם האדם עושה את מה שצילחמו, יעוררו הקב"ה גם במה שאינו יכול, כמו שאמרו חז"ל (מועד קט"ז) בפסוק (דברים כ"ד) הקם חקים עמו, כי אם בעל הבית עושה את המוטל עליו, גם אחת צריך לעזור לו, כן כאשר האדם עושה את מה שצילחמו, הקב"ה יעוררו על דבר כבוד שמו, שיוכל לעשות שלום עם כולם.

19

ובזה יתפרש הכתוב, וירא את העגלות אשר שלח יוסף, ותחי רוח יעקב אביהם, שכאשר ראה יעקב פרשת עגלה ערופה, המורה על ענין הערבות, שבני ישראל הם אילן אחד ושורש אחד, ויש ביניהם צטע אהבה זה לזה, מיד שראה עליו השכינה, כי מזה ראה גדול מעלת בניו הקדושים, גם ראה והבין, כי בזה זה יהא בכחם להתקיים בכל הגלויות, ובזה זה גם יזכו לגאולה, כאשר ביארנו, כי כל גאולה בזה על ידי כח הערבות, ובשורה זו הסיימה את רוחו של יעקב.

ולאז עלינו לעשות חשבון נפשנו, הלא בכל רגע אנו מנפים ומייחלים על הגאולה שלימה, והקב"ה הצטיינו לגאלנו, כמו שאנו אומרים בכל יום הפסוק הנאמר בנבואת צפניה (נפיה ג') 'צעת' הריא אביא אתכם וצעת קצבי אתכם, כי אתם אתכם לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשוני את שבוחים לעיניכם אמר ה'. והקב"ה ודאי יקיים הבטחתו, ובכל יום הקב"ה כביכול

משחוקק לגאלנו, וכל הצדיקים מרגישים עולמות בכל יום למען הגאולה. וגם לתא, כל אחד מתפלל ומעורר רחמים על הגאולה, אבל אינו משים על לב, כי הגאולה תלויה בידו, כי כל אחד יש לו חלק בביאת משיח אשר עליו לתקן, ולא די בזה שמתפלל על הגאולה, ואומר צפוי שרואה בביאת המשיח, אלא צריך לעשות פעולות לזה, ולהרבות שלום בעולם, שזכה זה תהיה הגאולה.

וכשיוסף ביקש להודיע ולהרגיע את האבא יעקב, כי תורה זו שלמד, חדורה בו ביסודיות, כשרצה יוסף להודיע לאבא יעקב ולהרגיע, כי כל מעשיו, על פי אותו חינוך היו, שלח אליו עגלות, להודיעו: כל מה שהתנהגתי במצרים, על פי פרשת עגלה ערופה היה, בלמידה יסודית, באחריות מורכבת. גם כל הדברים ה"מזורים" לכאורה, שארעו עם אחיו, שבטי ייח, הכל מתוך אותה פרשה נבע... פרשת עגלה ערופה.

• לא שקט יוסף על שמריו, לא הסתפק בקיום חלומותיו. הטיל על עצמו יוסף את האחריות הכבדה למצוא את הדרך הנכונה, להדריך, לכוון, לחנך. המציא יוסף הצדיק שיטות מתוחכמות, מתאימות לאביו העולם. התאזר עוז, צבר כוחות על אנושיים, להתנכר לאחים, לכבוש רגשות, ולהגשים את הדרך בה כוון וחונך על ידי אביו, להיות אחראי, להגשים את ה"ערבים זה בזה".

רצ לימודי ויגש ניסן

כאשר נעייץ בשיטת יוסף הצדיק ובמהלכו בחיים, ינכח לכל שהרגיש אחריות בעד כל משפחתו, ובעד עתידות עם ישראל.

(ויבא יוסף את דבתם) והוא נער את בני בלהה — בראותו שהשכטים מזוללים בכבוד בני משפחתו לא נגרר אחר מעשיהם, אלא דרש עלבון האחים וקירבם אליו באהבה ובריעות. ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם — יוסף הצדיק אינו יכול לנוח בראותו שאין אחיו נוהגים כראוי להם, הניח שמוטל החוב עליו לשפר ולתקן מעשיהם, והלך וסיפר ליעקב אביהם אעפ"י שידע שיוסיפו לא אתו על דבר זה. אבל מכיון שכל בני ישראל ערבים זה לזה אי אפשר להתעלם ממעשיהם, ולא תפוש תחבולות להדריכם בדרך הישר והטוב.

ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רעים בשכם, לכה ואשלחך אליהם, ויאמר לו הנני פירש"י בדבר לשון ענוה חריונות נדרו למצות אביו ואעפ"י שהי' יודע באחיו ששונאין אותו. וסיכן עצמו לדרוש שלום אחיו, כי לא יתכן אחרת, כי הוא ערב ואחראי בשבילם. פרשת עגלה ערופה נספגה בחיי יוסף הצדיק, והיתה לו למורה דרך בחייו. ובזה הי' בן זקונים, וזו אקוגים של אביו, שנשא את האחריות בעד הכלל, ודאג בעד כל אחיו, ובעד עתידות עם ישראל.

ואחרי כל המאורעות שאירעו במכירת יוסף, באו אחי יוסף וסיפרו ליעקב אביהם שעוד יוסף חי. הוא מושל בארץ מצרים, נודעו כל אבריו, וספר רוחו, היתכן שיוסף בנו חי ולא יבא לראותו בנים ועשרים שנה? היתכן שבנו יוסף יהי' מושל בארץ מצרים. במקום השחתה, בארץ מלאה זמנה? היתכן שיוסף בנו עזב את דרכו בחיים, והוניה את הלימוד של עגלה ערופה שכל ישראל ערבים זה לזה, ושכח את אביו ואת אחיו ולא דאג בעד מצבם כלל? יעקב אבינו לא היה יכול להאמין שבנו יוסף שתנה כל כך, ואם באמת נשתנה, מוטב הי' שלא היה חי, ויפג לבו.

אבל כאשר סיפרו בניו את כל אשר דיבר יוסף אליהם כי אמר להם, "ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכתם אותי הנה כי למחיה שלחנני אליהם לפניכם וכי וישלחני אליהם לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה", ואת כל אשר ציום בעד אביו, וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, לרומם את מצבו בחיים, אז הבין שיוסף בנו עדיין חי, לא שכח את תורתו ופירש"י מבין שהכל הוא בהשגחה ה' להיטיב ולזכות את אביו ואת אחיו ולהיות להם לאב ולמשכיר, ונחיה רוח יעקב אביהם! וזה הי' הענין של וירא את העגלות, ראה שעוד הבין הלימוד מעגלה ערופה, ואחריות בעד משפחתו וכלל ישראל.

קצח ייבינו פרשת ויגש במקרא

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו.

ודרשו חז"ל שרמו לו שהתעסקו בפר' עגלה ערופה קודם שנפטר ממנו. וקשה טובא מה ענין עגלה ערופה לעגלות, ועוד מהו דכתיב אשר שלח יוסף הלא פרעה שלחם כדכתיב "ואתה צויתיה קחו לכם עגלות" וכתוב "ויתן להם עגלות על פי פרעה", ועוד הלא להלן פס' כתב "וישאו את ישראל אביהם בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אותם". עוד ק' מה ראה ממה שזכר מה שלמד עמו למה שמקיים התורה"ק במצרים.

ונראה בס"ד דהנה כבר כ' בדעת זקנים שיוסף נתעסק עם יעקב בפר' עגלה ערופה כאשר ליהוה יעקב כשהלך לשכם, ודרש לפניו חובת מצות ליהוה שנלמדה בפר' עגלה ערופה מ"דינו לא שפכו את הדם הזה" ודרשו חז"ל שלא פטרנוהו בלא ליהוה ובלא מזון צידה לדרך. ע"ש. ועפ"י יש לבאר היטב דבאמת זהו מה שקיים יוסף עם אחיו שנתן להם צידה לדרך ולמד כן מפר' עגלה ערופה. ובאמת שזהו כל מה שיוסף הוסיף על מה ששלח פרעה כמפורש בכתוב לעיל "ויאמר פרעה אל יוסף טענו את בעיניכם ולכו ובואו ארצה כנען וקחו את אביכם ובאו אלי ואחנה לכם את טוב ארץ מצרים וגו' ואתה צויתיה זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם וגו' ונשאתם את אביכם ובאתם ויעשו כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה ויתן

יותר גבוה. אמר רבי אלעזר: אבל מה נעשה בעבור הגזירות הקשות השוררים על ראש עם ישראל. אמר לו הרבי ר' אלימלך: מרד למטה, ומעורר את בני ישראל שיהיה צדיקים אלהים ואחיה, ומרעיש עולמות בעבור הדבר הזה, כי נכח זה יומתקו כל הדינים, ונכח זה מהיה הגאולה שלמה במהרה.

לבן עזרו נא המעוררו נא, למען אחי ורעי אדברה נא שלום, שלום רב לאהבי מורחן ואין לנו מכשול, אהבי מורחן, היינו אהבי ישראל, כי הלא נהא מליא, דקוב"ה אורייתא וישראל חד הוא, ה' עוז לעמו יתן ה' יצרך את עמו בשלום, ונא לניין גואל במהרה בימינו אמן. (השג"ג)

ג ברכת ויגש מרדכי תפט

ד אגלה (23)

— עגלה ערופה, פרט למסלול הדינים וההלכות שיש בפרשתה (דברים כא, א"ט), יסוד ופנימיות המכוון שבה, הינה פרשת "אחריות".

— כי כך בנוי האדם, וכך רצתה תורה, שירגיש האדם את עצמו אחראי לכל הסובב אותו. שיחשוב על זולתו, ידאג לחבירו. משום שכשאינו שם לב לכל אלו, הריהו אחראי לכל הנגרם ממחדליו.

לכשיחשוב האדם ויתן דעת לכך, יווכח כי לא קיים בענין זה מצב נייטרלי. אין לך תנועה או מחשבה, שאין בה גורם או מניע לכאן או לכאן. לא רק כלפי עצמו, אלא כלפי אחרים. הדוגמאות לכך הן אין ספור, ממעשים כבירים חריגים, עד למעשים של יום יום שעה שעה.

חייב האדם, ללמוד ולשנן לעצמו, כי עליו לדעת ולהכיר את עצמו ואת האחרים, כדי שלא יפול ברשת של מעשים מחוסרי אחריות.

— בחור איחר לקום, לא השתתף בתפילת הבוקר, הלך והתפלל במנין

אחר. מעשה זה כשלעצמו, היה אולי נסלח. יתכן כי בנסיבות הקיימות, יש להבין, אולי לא כל כך חמור הדבר.

— אבל אילו היינו שמים לב מה גורם האיש לסביבתו, אולי היינו מבחינים בעובדה כי אנשים אינם מתעמקים לחלק ולהבדיל בין מקרה למקרה, או בין גברא לגברא. דיה להם עצם העובדה, כי אותו פלוני הרגיל כל כך בבית המדרש, אשר לעולם אינו מחסיר, לא הופיע פעם אחת בבית המדרש, כדי "ללמוד" הימנו את הסוד הגדול, כי גם בחור טוב, מסוגל שלא לבוא לביהמ"ד... וכי אין להתבייש כל כך בדבר זה, שהרי גם פלוני המפורסם והגדול, לא בא, ולא קרה לו דבר... אילו ידעו בני אדם, איך יתייחסו או מתייחסים לדבר זה בשמים...

אף זו היא אחריות...

פרשת עגלה ערופה, באה ללמד, כי אם נמצא רוצח בסביבת העיר, הרי ראשי אותה עיר, אחראים המה לכך. מי יודע, אולי אם היו מתייחסים אחרת לרוצח או לנרצח, היתה פלצות זאת נמנעת...

שמה היה בידם לרסן את הרוצח, למנוע הימנו התדרדרות תהומית כזאת.

שמה היה בידם לגרום מצב רוח טוב יותר, או הרגשת בטחון יתר אצל הנרצח. שמה היה בידם למנוע את הנרצח להיות טרוד, או חרד לגורלו. אולי היה שם לב בעוד מועד, לאסון שעתידי היה לבא עליו. — שמה, אילו היו מציידים יותר את הרוצח, אולי היה פחות רעב, ולא היה הרעב מעבירו על דעתו (סוטה מ:). שמה ושמה ושמה...

כל זה הוא בתחום האחריות.

• "שמה פטרנוהו בלא מזון", "שמה פטרנוהו בלא לווייה" (שם)... וזהו אחריותם של ראשי העיר. ודווקא ראשי ודייני העיר, משום שככל שגדול הוא האיש, הרי אחריותו גדלה והולכת, ומקיפה יותר ויותר...

להם צידה לדרך" והיינו שפרעה שלח להם אוכל לכנען לאכול שם וכן עגלות כדי לבוא למצרים ששם יתן להם אוכל, ויוסף הוסיף על פרעה כמה ששלח להם על העגלות "צידה לדרך" עצמה שזה פרעה לא שלח רק עגלות לבד, אבל האוכל שהיה כדי לאכול בארץ כנען, טענו ע"ג החמורים ולא על העגלות.

וזהו מה דכתיב בקרא "וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו", והכונה על כרחק על מה שיש בתוך העגלות והיינו הצידה לדרך שהיה בהם שרק זה שלח יוסף, כי העגלות עצמן שלח פרעה ולא יוסף כדלהלן, וטענו בעגלות לרמו שלמד כן מפר' עגלה ערופה. ומיכן למד יוסף שצריך לשלוח צידה לדרך, והו ממה שלימדו אביו פר' עגלה ערופה ששם נא' חיוב לוי'ה וצידה לדרך, וזהו דראה יעקב בעגלות את הצידה לדרך ונזכר שלימדו עגלה ערופה, ויוסף לא רק לומד אלא גם מקיים בפועל במצרים מה שלימדו אביו תורה ששלח צידה לדרך ואז "ותחי רוח יעקב אביהם" ומבואר הכל כמין חומר, והדברים מאירים ומשמחים בס"ד.

27 תכנה ה' צ'ב'ן

לא נתקרה דעתו עד ששמע הסימן של עגלה ערופה, שאכן יוסף מרגיש את העול המוטל על זקני ישראל לחדור בשכלם להבין מצב חבירו, לספק לו מזון ולווי'ה מבלי שיצטרך לבקש את זה, שהרי מפני הבושה עלול לסכן את עצמו בדרכים ולא לבקש מתנת בשר ודם, ואינם מחכים עד שימות חבירם מפגעי הדרכים, ואחר כך מתנצלים שאילו היה מבקש היו מספקים לו כל מחסורו. (תוספות והדעות).

28 ספר ירעם הים

R. Michael Twerski

והנה עיין בפירוש מתנות כהונה שמביא סתירה בדברי רש"י, שבחומש פירש שבה "וירא את העגלות" נתכוון יוסף לפרשת עגלה ערופה, ובמדרש רבה פירש שכיוון יוסף הצדיק להעגלות של המשכן, שעליהם נשאו הלוי'ם כל קרשי המשכן והיריעות וכו' במסעות בני ישראל במדבר עד בואם אל ארץ נושבת.

ולכאורה, הגם שיש לבאר כל אחד כשלעצמו בכמה אנפין, עם כל זה נראה שמצוה להביאם לפונדק אחד אם אפשר, אשר על כן יצאתי לדרך בתקנה שאזכה לארגם יחד בכד מאוחד.

והנה זה ברור שיעקב אבינו לא היה צריך לסימנים לשכנע אותו שיוסף עדיין בחיים, כי למה לו להסתפק בדבר שיכול להיות כפשוטו. אלא בוודאי היה יעקב אבינו מקום לחשוש אם עדיין יוסף 'חי' במובן הרוחני, שעדיין הוא עומד בתמימותו ולא נפל שדוד להשפעת דרכם הגוללות והמורחות של המצריים, ש"זרמת סוסים

זרמתם" (יחזקאל כג, כ). הרי שירד יוסף לשם בשנות נעורו מסובב בכל מיני פיתויים ונסיונות חזקים, והאיך אפשר שיהיה בכחו להתנגד ולוותר על כל הסערות הערסיים ששלטו בחוצות מצרים אז. וכדי להוכיח לאביו שהצליח להתמודד עם הנסיונות ולנצחם, שלח לאביו 'העגלות' שבסוד העגלות היה מונח המפתח של ההתמודדות עם זוהמת מצרים וטומאתה החריפה.

ועכשיו עלינו לגשת אל הקודש כפי ערכינו להבין בזעיר אנפין אל מה כיוון יוסף בהעגלות ששלח לאביו, הן העגלות של המשכן, הן העגלות של עגלה ערופה.

30

ונתחיל בזכרון יסוד חשוב שנמסר לנו בשם הבעל שם טוב הקדוש.

שהאדם נמצא כל כולו במקום שהוא חושב. יכול להיות שהאדם עומד בגופו בבית

הכנסת באמצע תפילת שמונה עשרה, ואם אמנם מחשבתי מוטטות בשוק בעיני מסחר, הרי הוא באמת עומד אז בשוק ולא בבית הכנסת. וכן להיפך, אם אדם עומד באמצע משא ומתן בשוק ולבו נפשו משתוקקים להיות בין כותלי בית המדרש, אז אדם זה נמצא תחת השפעת קדושת הבית המדרש, ומעמדו באמת הוא שם לא בשוק.

וכן נענה אבי הרה"צ [רבי יעקב ישראל] זללה"ה למי ששאלו האין הוא נהנה ממושבו במילואאי. ובאותה פרק כבר התיישב במילואאי יותר מארבעים שנה. השיב ואמר: "אינני יודע, עדיין לא עזבתי עיר מולדתי הארנאסטיפאל".

והנה ידוע מאמר נפלא מהרה"ג משיח דשיבת מיר, הרה"ג הרב חיים שמואלעוויץ ז"ל שהקשה על הא דמלאכת סתירה בשבת הוא דוקא אם סותר על מנת לבנות במקומו. והרי כל המלאכות נלמדים ממלאכות המשכן, ושם כל פעם שסותר המשכן היה כדי לנסוע למקום אחר ולבנות שם. אם כן, אין זה סותר על מנת לבנות במקומו. ותיירץ הגאון הנ"ל על ידי משל היתה משפחה שעזבו ביתם לנסוע למקום רחוק. לקחה האמה התינוק בזרועותיה ונכנסה למכונית שהובילה לשדה התעופה. משם עלתה על האוירון, ואחר כמה שעות נסיעה שוב לשדה התעופה בעיר מטרותה, ומשם למכונית שהובילה לבית מלונה. עכשיו, שאל המשגיח, לכמה מקומות נסע התינוק. הוי אומר, לארבעה וחמשה מקומות. אלא, סיים המשגיח משלו, טעות

32

הוא. שהרי התינוק לא היה אלא במקום אחד, מעולם לא עזב זרועות האמה, וכל המקומות האחרים לא איכפת לו, ולא נחשבו למקומות לגבי התינוק. אין מקום אלא חיק אמה שלו שחיבק אותו בזרועותיה.

כן הדברים בבני ישראל כאשר נסעו ממקום למקום במדבר. כל המקומות השונות שחננו שם, לא היה מקומם. אין מקומם אלא בעיני כבוד השי"ת, שחיבק אותם בזרועות עולם. וכל פעם שסותרו המשכן ובנו אותו במקום אחר, אצל בני ישראל לא השתנה המקום כלל, והרי תמיד סותר על מנת לבנות במקומו.

ולפי זה יש להסביר הסימן ששלח יוסף הצדיק לאביו, שהסוגיא שעסקו בו בשעת עזבו ממנו היה סוגיית עגלות המשכן, שאף שנשאו העגלות המשכן ממקום למקום במדבר הגדול והנורא, אף פעם לא עזבו זרועות הקב"ה, ותמיד זה היה קביעות מקומם. וכן הוכיח יוסף לאביו שמירת קדושתו וצדקותו במצרים, שהגם שהיה מסובב מכל טומאה וזוהמה, אבל כיון שמעולם לא עזב ביתו והשפעתו של יעקב אבינו, באמת לא גר במצרים כלל, ולא הצליח הארץ לחדור לביתו ואישיותו של יוסף הצדיק.

ובעין זה הוא הסבר ענין עגלה ערופה, שכאשר הביאו העגלה וערפו אותו בנחל, ענו ואמרו זקני עיר הקרובה להנהרג: "ידינו לא שפכו את הדם הזה" (דברים כא, ז). וביאור חז"ל שנקודת וודי זו היא שלא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוי'ה

(עיין רש"י שם). ובמהר"ל פירש שכך לוי'ה גדול כל כך עד שהרצח מתיירא לגעת במי שיצא בלוי'ה. ולפי זה, גם בעגלה ערופה היה ביד יוסף הצדיק להוכיח לאביו שהצליח לעלות מעל רעל ארץ מצרים, שהרי יצא ממנו בלוי'ה, ובזה היה תמיד מוגן בקדושתו של יעקב אבינו מהשפעות ארץ מצרים.

ובזה נחא הב' גירסאות, שבאמת כל אחד

סובב על יסוד אחד, אלא שמפאת

עגלות המשכן, כח ההתבדלות נמשך בעיקר

מהאדם בעצמו, מה שאין כן מפאת עגלה

ערופה כח ההתבדלות נמשך מהמשלח.

התשובה היא, "כי קרוב אליך הדבר מאד"

(דברים ל, יד), ו"לא בשמים היא ולא מעבר

לים היא" (שם יב). כי מעיקרי החסידות היא

משנה בפרקי אבות (פרק א, משנה ו): "עשה

לך רב וקנה לך חבר". שכל אחד צריך לבחור

לו "רבי ו'חצר'. שהרבי יהיה ה'משלח'

שלו, ותמיד תמיד ילך בטח בין החיצים

וכדורי רצח שמושלחים אליו מסביבתו

מהס"ם וחילולתיו, שהרי רוח הצדיק מלווה

אותו ומגין עליו בכל פניותיו בחיים.

ועוד דבר, יקנה לעצמו 'חצר', שבה יתאספו

חבירים מקשיבים ומבקשים כמותו,

והם יעשו ל'עגלות המשכן' שלו, שגם כאשר

הוא נמצא עמהם בנוכחותם, וגם כאשר

הוא רחוק מהם במקום, יהיה ביכלתו לקבוע

מחשבתו ורגשותיו כאילו הוא נמצא ביניהם,

וכמאמר הבעל שם טוב הקדוש שבמקום

שאדם חושב שם הוא נמצא לגמרי.

להיות מושל בכל ארץ מצרים, על כל קליפת מצרים.

וע"כ היה זה רצון ה' שיעקב לא ישלים עם העדרו

של יוסף ויחשוב שהוא עדיין חי ואבריו של יעקב

קיימו את רצון ה'. והוא ע"ד משל, לאדם שנפל

לשאל תחתיות, שאם יש בידו חבל המחובר לאיזה

דבר יציב אין לו מה להתיירא, שיש לו עוד דרך

להחליץ ממצבו. אך אם אינו קשור לשום דבר מה

גרוע מצבו, שכאשר נופל הריהו אבוד לגמרי.

וכהלשון דאיתא במדרש (במד"ר יז, ו), משל לאחד

שהיה מושלך בים והושיט לו הקברניט את החבל,

אמר לו תפוס חבל זה שכל זמן שהחבל הזה בידך

יש לך חיים אין החבל הזה בידך אין לך חיים. עצתו

של הקברניט והמנהיג היא תפוס חבל זה, שאם יש

לך את כח ההתקשרות, הרי אפילו אם אתה מושלך

בים, במצבים הגרועים ביותר, יש לך חיים כל זמן

שהחבל הזה בידך. ועד"ז היה אצל יוסף שמכח

ההתקשרות ליעקב החזיק מעמד כל הזמן.

4

~

~

38

וזהו מה שאמר יוסף לאחיו, אני יוסף, אותו

יוסף, כמו שהייתי מקודם כך אני גם עתה לאחר

כל הנסיונות שעברתי ולאחר שנהייתי מושל בכל

ארץ מצרים. וע"ז הוסיף העוד אבי חי, היינו אבי

שלי, ההתקשרות של אבי אלי העודנה חיה, שעדיין

הקשר בינינו מלא חיות. ומבואר אומרו אבי בלשון

יחיד, דהרי על עצם הדבר האם יעקב חי כבר שאלם

מקודם בתחילת ביאתם, ועתה הוסיף העוד אבי חי,

העודנו חי עמי. וי"ל שלא היה זאת בתור שאלה,

וע"כ לא מצינו שענו לו האחים על כך, אלא שאמר

להם שאני יוסף אותו יוסף כשהייתי מכח שעוד אבי

חי, מכח ההתקשרות שאבי חי בקרבי, מכח זה אני

אותו יוסף ואני מושל בכל ארץ מצרים, כי עוד

אבי חי בקרבי ואני מקושר אליו.

שלום

38

וזהו מד"כ להלן ויבואו אל יעקב אביהם ויגידו

לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ

מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם וידברו אליו

את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות

וגו' ותחי רוח יעקב אביהם. שלכאורה תמוה מה

שלא האמין להם, וכי עלתה על דעתו ששבטי י"ה

יוציאו ח"ו דבר שקר מפיהם, וגם הר"ז מילתא

דעבידא לאיגלווי, אלא שעל עצם העובדה שיוסף

חי בודאי האמין להם, אבל על מה שאמרו כי הוא

מושל בכל ארץ מצרים היינו שמושל על קליפת

מצרים לא יכל להאמין, איך יתכן שהתחזק כ"כ

להשאר במעמדו, הרי זו קליפה כה חזקה. וע"ז נאמר

וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם

שסיפרו לו את כל דברי יוסף שאני יוסף ועוד אבי

חי, וכמבואר שיש לו את כח ההתקשרות לאביו,

ומכח זה מושל הוא בכל ארץ מצרים, אז ותחי רוח

יעקב אביהם, שאם כן כבר תיתכן מציאות כזאת.

ובזה י"ל גם מש"נ וירא את העגלות אשר שלח

יוסף, ופירש"י שרמו לו על פרשת עגלה ערופה

שהיה עוסק בה כשפירש ממנו. יש לבאר ע"פ מש"כ

המהר"ל (ח"א סוטה מו:): על מש"נ בפ' עגלה ערופה

שהוקנים אומרים ידינו לא שפכו את הדם הזה,

ואחז"ל דהיינו שלא פטרנוהו בלא לוייה. דלכאורה

קשה מדוע לא פטרנוהו בלא לוייה הר"ז נחשב שידיו

שפכו את הדם הזה. ומבאר, דהנה היחיד אין עליו

רצ

35 נתיבות

ויגש

וי"ל הענין בהקדם ב' מש"נ ביעקב וימאן

להתנחם, דלכאורה הרי הצדיקים מקבלים רצון ה'

והנהגתו עמהם, ואיך זה שיעקב מיאן לקבל את

רצון ה' ולהשלים עם הנהגתו ית'. והבי' בזה ע"פ

היסוד שהאבות הק' קידשו את עצמם עד שאבריהם

עשו מעצמם את רצון ה', וזהו שנאמר באברהם

וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט

את בנו, שלכאורה אומרו וישלח אברהם את ידו

הוא יתור לשון, אלא שידו של אברהם מיאנה לשחוט

את יצחק אחרי שרצון ה' האמיתי היה שלא לשחוט

את יצחק, ולא זוהי היד ממקומה עד שהוצרך אברהם

לשלחה בכח. ועד"ז גם אבריו של יעקב אינו ומחו

ולבו עשו את רצון ה', וזה היה רצון ה' שיעקב

* לא יתנחם ולא ישלים עם זה שיוסף איננו. וזאת

מהטעם דכל ישועתו של יוסף היתה מכח ההתקשרות

ליעקב, שהוא היה מקושר ליעקב ויעקב היה מקושר

אליו, וההתקשרות הזאת נשמרה ע"י שיעקב לא

השלים עם כך שיוסף איננו ולא מש זכרונו מלבן.

וזהו שאחז"ל (סוטה לו:): שבשעת הנסיון נראית לו

דמות דיוקנו של אביו, שזה היה מכח ההתקשרות

ליעקב, אך אם היה יעקב משלים ח"ו עם זה שיוסף

איננו ומסיח דעתו ממנו ח"ו מה היה יכול לקרות.

ורק מכתו של יעקב שהיה מקושר אליו הגיע יוסף

41

WHEN THE APPEARANCE OF "BAD" IS ACTUALLY GOOD

Yosef hinted to Yaakov not to fear coming to Egypt, even though this essentially would begin the Egyptian exile, because all negative events are ultimately for the sake of the inevitable positive outcomes.

□ וַיֵּרָא אֶת הָעֲגֻלֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף — He saw the wagons that Yosef had sent to carry him (Bereishis 45:27).

רָמְזוּ לוֹ לִיעֲקֹב שָׁאֵל יֵדָאג מֵהַגְלוּת, כִּי כָל זֶה הוּא הַסִּבָּה לְגֵאֻלָּה, כִּי הָרַעָה הוּא הַסִּבָּה לְטוֹבָה.

Yosef hinted to Yaakov that he should not be worried about the impending Egyptian exile, because everything that transpires is for the sake of the ultimate Redemption. Bad things happen only in order to serve as a cause for ensuing goodness.

וְהִנֵּה הָעֲגֻלֹת הֵן לְשׁוֹן עֲגוּלָה, וְהִנֵּה הוּא נִקְרָא דָבָר עֲגוּלָה.

How did Yosef hint this to his father? By sending him gifts on wagons, for the word for "wagon" (עֲגֻלָּה) is related to the word for "circle" (עֵיגוּל), and a cause of something is also termed something circular.

The word for "cause" in Hebrew (סִבָּה) is related to the verb "to circle" (לְסַבֵּב) and the noun "circulation" (סִיבּוּב), and so forth. We see this relationship between the concepts of "circle" and "cause" in English in the phrases "turn of events" or "something turning into something else."

42 סִבָּה

* וּבִקְדוּשַׁת לֵוִי אֵיטָא: רָמְזוּ לוֹ לִיעֲקֹב שָׁאֵל יֵדָאג מֵהַגְלוּת, כִּי כָל זֶה הוּא הַסִּבָּה לְגֵאֻלָּה, כִּי הָרַעָה הוּא הַסִּבָּה לְטוֹבָה, וְהִנֵּה הַעֲגֻלֹת הֵן לְשׁוֹן עֵיגוּל. וְהִנֵּה הוּא נִקְרָא דָבָר עֵיגוּל, וְהַרְחֵמִים הַפְּשׁוּטִים הוּא אֹרֵךְ הַיָּשָׁר וְהַסִּבּוּב הֵם עֲגוּלִים. וְעַל פִּי דְרָכֵינוּ יֵל שְׂרָמָה לֹא שִׁירָא בְּכָל עֵינֵי הַמְכִּירָה רַק סִבָּה לִישׁוּעָה הַנִּצְמָחַת מִמֶּנָּה, וְלֹא מַעֲשֵׂה הַנִּידוֹן לְגוֹפּוֹ כָּלֵל.

43 סִבָּה

מִפְרֶשֶׁת עֲגֻלָּה עֲרֻפָּה לְמַד יוֹסֵף לְהַכִּיר הֵיטֵב אֶת הַמַּעֲגָל שֶׁל סִיבָה וּמִסּוּבָב. לְכָל מִקְרָה יֵשׁ מוֹצֵא וּמִקּוֹר. לְכָל מֵאוּרַע בַּחַיִּים יֵשׁ סִיבָה וּסְדוּד. מִפְרֶשֶׁת זֶה לְמַד יוֹסֵף שֵׁשׁ טַעַם לְכָל סְבֻלוֹתָיו, כְּמוֹ שֵׁשׁ רַקַּע לְכָל הַתְּרַחְשׁוֹת בְּעוֹלָם. אֵי לֹאֵת נִקְלָה הִיָּה לוֹ לִקְבֹּל בְּאַהֲבָה אֶת הַיְּסוּרִים וְהַפּוֹרְעָנוּת שֶׁנִּתְרַגְּשׁוּ וּבִאוּ עָלָיו.

46

וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם שֶׁנִּקְלַע לְצָרָה זֶה אֵינוֹ מֵאֲמִין שְׁעֵתִיד הַקֵּב"ה לְגַמּוֹר סִיבּוּב מַעֲשֵׂה זֶה לְטוֹבָה, הִרֵּי הוּא מַעֲכָב בְּכָךְ אֶת הַמִּשְׁךְ הַסִּיבּוּב שֶׁל מַעֲשֵׂה זֶה לְטוֹבָה, נִמְצָא שֶׁהוּא גּוֹרֵם שְׁמַעֲשֵׂה זֶה יִשְׁאָר בְּבַחֲיָנָת אֹתוֹ נִי שֶׁהִיא חֲצִי עֵיגוּל, וְעַל יְדֵי זֶה הוּא גּוֹרֵם לְבַחֲיָנָת נִפִּילָה מֵאַחֵר שֶׁהוּא מַעֲכָב סִיבּוּב מַעֲשֵׂה זֶה לְטוֹבָה.

* אֲךָ כַּאֲשֶׁר הוּא מֵאֲמִין בְּאַמוּנָה שְׁלִימָה, שְׁעֵתִיד הַקֵּב"ה מִסְבֵּב כָּל הַסִּבּוּב לְגַמּוֹר

סִיבּוּב מַעֲשֵׂה זֶה לְטוֹבָה, הִנֵּה עַל יְדֵי אֲמוּנָה זֶה הוּא גּוֹרֵם בְּאַמֶּת שִׁיגְמוֹר כָּל הַסִּיבּוּב שֶׁל מַעֲשֵׂה זֶה לְטוֹבָה, וְנַעֲשֵׂה מִזֶּה צוּרַת ס' שֶׁהִיא עֵיגוּל שְׁלֵם, וְאִזּוּ מִתְבָּרָר שֶׁהַכֵּל הִיָּה לְטוֹבָה בְּבַחֲיָנָת: "סוּמָךְ ה' לְכָל הַנוֹפְלִים", הֵינִי "סוּמָךְ" דִּיִּקָּא שֶׁהִיא אֹתוֹ ס' עֵיגוּל שְׁלֵם, הֵינִי דִּיִּקָּא שֶׁהִיא הוּא וְהִיָּה גְלוֹי לְפָנָיו.

הָא"ב מִלְכָּד הָאוֹת נ', מִפְּנֵי שֵׁשׁ בֵּה מִפְּלֶתָה שֶׁל שׁוֹנָאֵי יִשְׂרָאֵל, דְּכֹתִיב נִפִּילָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל... אִמְרוּ רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, אִפִּילוּ הֵכִי חֲזוֹר דּוּד וְסִמְכָן בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ, שְׁנֵאֲמַר (שם) (ד') סוּמָךְ ה' לְכָל הַנוֹפְלִים.

מִבּוֹאֵר מִזֶּה כִּי אֹתוֹ נ' רּוֹמֶזוֹת עַל נִפִּילָה שֶׁהִיא עֵת צָרָה לִיעֲקֹב, וְאִילוּ אֹתוֹ ס' רּוֹמֶזוֹת. עַל ס' מִיכָת הַנִּפִּילָה כְּשֶׁמִּבְּאֵי הַקֵּב"ה יִשׁוּעָה וְהַצִּלָּה לְיִשְׂרָאֵל. ה"בִּנִי יִשְׁכָּר" (כְּסֻלּוֹ-טֶבַת מֵאֲמִירָה דְּסִימָן ב) מִפְּרֶשׁ לִפִּי זֶה תִּיבַת נִי ס' בְּדֶרֶךְ רִמְזוֹ, כִּי הַצָּרָה הִיא בְּבַחֲיָנָת אֹתוֹ נ' הַרּוֹמֶזוֹת עַל נִפִּילָה, אֲךָ כַּאֲשֶׁר הַקֵּב"ה עוֹזֵר וּמוֹצִיאֵם מִצָּרָה לְרוּחוֹהָ וּמֵאֲפִילָה לְאוֹר גְּדוֹל, אִזּוּ נִסְמָכַת הָאוֹת ס' שְׁרומֶזוֹת עַל ס' מִיכָה לְאוֹת נ' שְׁרומֶזוֹת עַל נִפִּילָה וְנַעֲשֵׂה מִזֶּה צִירָף נִי ס'.

אוֹת נ' חֲצִי עֵיגוּל
אוֹת ס' עֵיגוּל שְׁלֵם

לִפִּי דְּבָרֵי ה' קְדוּשַׁת לֵוִי נִרְאָה לְבֹאֵר הָעֵינִין בּוֹזֵה, כִּי כַּאֲשֶׁר נִתְבּוֹנֵן בְּהַבְדֵּל בֵּין צוּרַת אֹתוֹ נ' לְאוֹת ס' נִרְאָה, שֶׁהָאוֹת נ' הִיא צוּרַת חֲצִי עֵיגוּל לְעוֹמֶת אֹתוֹ ס' שֶׁהִיא צוּרַת עֵיגוּל שְׁלֵם. וְלִפִּי הָאֲמוּר הַבִּיאֹר בּוֹזֵה, כִּי אֹתוֹ נ' שֶׁהִיא בְּצוּרַת חֲצִי עֵיגוּל, רּוֹמֶזוֹת עַל מַעֲשֵׂה בְּלִתִּי גְמוּרָה שְׁעֵדִיין לֹא נִשְׁלַם סִיבּוּרָה

שְׁמִירָה, וְרַק מִי שֶׁמְקוּשָׁר לְרַבִּים יֵשׁ עָלָיו שְׁמִירָה * מִכָּה הַרְבֵּים. וְזֶה עֵינֵן לֵוִי, שֶׁהַמְּלִיךְ אֹתוֹ מִגְּלִים בּוֹזֵה כְּלָפִי שְׁמִי שְׁאִינֵנוּ יָחִיד אֵלָּא הוּא מְקוּשָׁר לְעוֹד יְהוּדִים שְׁבוּהָ יֵשׁ לוֹ אֶת כָּח הַרְבִּים וּמִמִּילָא יֵשׁ עָלָיו אֶת הַשְּׁמִירָה שֵׁשׁ עֲלֵיהֶם. וּמִשּׁוֹם כֵּךְ אִם פְּטֻרָנוּהוּ בְּלֹא לֵוִי הָר"ו בְּאַמֶּת גּוֹרֵם שִׁדְיָנוּ שֶׁפָּכּוּ אֶת הָדָם.

וְהִנֵּה בִיעֲקֹב מִצִּינוּ שְׁלִיחָה אֶת יוֹסֵף, כְּמִדָּכ וְיִשְׁלַחָה מַעֲמֵק חֲבֵרוֹן, וּמִפְּרֶשׁ הַסְּפוּרָה שְׁלִיחָה עַד עֲמֵק חֲבֵרוֹן. וְזֶה מִדָּכ וִירָא אֶת הָעֲגֻלֹת שֶׁמְרֹמָם בּוֹזֵה עַל פְּרֶשֶׁת עֲגֻלָּה עֲרֻפָּה, שֶׁהִרֵּי כָל מֵה שְׁעֵבֶר עָלָיו הִיָּה בְּהַשְׁגָּחָה עֲלִינוֹהָ וּבְאַמֶּת לֹא נִיזוֹק יוֹסֵף כָּלֵל וְהִיָּה שְׁמוֹר עַד הַסּוֹף, וְע"ז רִמְזוּ לוֹ יוֹסֵף בְּפְרֶשֶׁת עֲגֻלָּה עֲרֻפָּה, הַמְרָמָז עַל עֵינֵן הַלֵּוִיָּהּ וְהַשְּׁמִירָה, שֶׁמִּכָּת זֶה שִׁיעֲקֹב לֵוִיָּהּ אֹתוֹ וְהִיָּה מְקוּשָׁר אֵלָיו עֵבֶר בְּשִׁלּוֹם אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ בְּרוּחָנוּת וּבְגִשְׁמִיּוֹת, שֶׁזֶה שְׁמֵר עָלָיו כָּל הַזְּמַן וְהִבִּיאוּ לִידֵי כֵךְ שֶׁהוּא חֵי וְהוּא מוֹשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם. וְלִכֵּן כַּאֲשֶׁר רָאָה יִעֲקֹב אֶת הָעֲגֻלֹת, אֶת כָּח הַהֶתְקַשְׁרוֹת שֶׁשְׁמֵר עָלָיו, אִזּוּ תַּחֲתֵי רוּחַ יִעֲקֹב אֲבִיהֶם. וּמִצִּינוּ סִמְךָ לְדְּבָרִים בְּכַעַל הַטּוֹרִים עַה"פ וְיִשְׁלַחָה מַעֲמֵק חֲבֵרוֹן, וְ"ל", לֵוִיָּהּ עַד חֲבֵרוֹן. אִמְרוּ לוֹ אֲבֹא חֲזוֹר בָּךְ. אִמְרוּ לוֹ כְּתִיב יִדְּנוּ לֹא שֶׁפָּכּוּ אֶת הָדָם הַזֶּה, שֶׁלֹּא פְטֻרָנוּהוּ בְּלֹא לֵוִיָּהּ. וּבּוֹזֵה נִפְטָר מִמֶּנּוּ וּמִתּוֹךְ כֵּךְ זָכְרוּ. וְהֵינִי דְּכֹתִיב וִירָא אֶת הָעֲגֻלֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף. ע"כ.

וְע"ז י"ל מִדָּכ לְהֵלֵךְ וְיִאֲמַר יִשְׂרָאֵל אֵל יוֹסֵף אֲמוּנָתָה הַפֶּעַם אַחֲרֵי רְאוּתִי אֶת פְּנִיָּךְ כִּי עוֹדֶךְ חֵי, שֶׁהוּא לְכַאֲוָרָה כְּפֹל לְשׁוֹן, רְאוּתִי אֶת פְּנִיָּךְ וְעוֹדֶךְ חֵי. אֲכֵן הִפִּי בּוֹזֵה (וְכַעֲזֵן זֶה אֵיטָא בְּאוֹה"ח הַק'). שֶׁאִמְרוּ לוֹ יִעֲקֹב זֹאת יִדְעָתִי כִּבְר מְקוּדָם שֶׁאֵתָה חֵי, אֲךָ עֲדִיין הֵייתִי מְסוּפֵק אִם אֵתָה בְּאַמֶּת מוֹשֵׁל עַל קְלִיפַת מִצְרַיִם, אֲכֵן אַחֲרֵי רְאוּתִי אֶת פְּנִיָּךְ הַמֵּאִירִים כְּמִדָּכ חֲכֵמַת אָדָם תֵּאִיר פָּנָיו, יוֹדַע אֲנִי גַם כִּי עוֹדֶךְ חֵי.

40 וּבְכָל הַפְּרֶשֶׁה הַזֹּאת מִלְמַדָּת אֹתָנוּ הַתּוֹה"ק אֶת הַכָּח לְהַחֲזִיק מַעֲמֵד בְּמִצְבֵּים הַשְּׁפִילִים בְּיוֹתֵר וְהַקְּשִׁים בְּיוֹתֵר, שֶׁאִם אָדָם מְקוּשָׁר וְאֵינוֹ יָחִיד, מִחֲזִיק הוּא מַעֲמֵד בְּכָל הָעֵתִים, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַחֲבֵל הַזֶּה בִּידֶךְ יֵשׁ לָךְ חַיִּים.

44 לִיקוּטֵי מֵאֲמָרִים

לִפִּי הָאֲמוּר יֵשׁ לּוֹמֵר כִּי בְּשִׁלְיָחוֹת הָעֲגֻלֹת לִיעֲקֹב, סִלַּל יוֹסֵף הַצִּדִּיק אֶת הַדֶּרֶךְ לְחֹזֵק אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַגְּלוּיּוֹת, שֶׁנִּזְכּוֹר תְּמִיד הַרְמָזוֹ שֶׁל עֲגֻלֹת - ע' גְּלוּת שֶׁשָּׁלַח לִיעֲקֹב "לִשְׁאֵת אוֹתוֹ" - לְרוֹמֵם אֶת רוּחוֹ בְּדְבָרֵי חִזּוֹק, שֶׁאוֹתוֹ גִּלְגַּל שֶׁסִּבֵּב הַקֵּב"ה כְּלָפִי מִטָּה בְּגֻלוֹת לְתַקֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל, יִמְשִׁיךְ לְסוּבְּבוֹ כְּלָפִי מַעֲלָה לְקַרֵּב גְּאוּלָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

נִקְדִּים מִזֶּה שְׁשִׁנֵּינוּ בְּגִמְרָא (בִּרְכוֹת ד'): "אִמְרוּ רַבִּי יוֹחָנָן, מִפְּנֵי מֵה לֹא נִאֲמַר גּוֹי' בְּאַשְׁרֵי, [פִּירוּשׁ בְּמִזְמוֹר "תִּהְיֶה לְדוֹד" (תְּהִלִּים קמ"ה) הַזִּכִּיר דּוֹד הַמֶּלֶךְ בְּרִאשֵׁי הַפְּסוּקִים כָּל אוֹתִיּוֹת